

ไตรภูมิพระร่วง: คติความเชื่อเรื่อง “นรก” ปรากฏการณ์ การผลิตซ้ำในเพลงลูกทุ่งปัจจุบัน

Traiphum Phra Ruang: Belief in “Naraka”, Reproducing Phenomenon in Modern Country Songs

(Received: July 1, 2021 Revised: Nov 12, 2021 Accepted: Dec 15, 2021)

สมบัติ สมศรีพลอย¹
Sombat Somsriploy

บทคัดย่อ

คติความเชื่อเรื่อง “นรก” จากเรื่องไตรภูมิในสมัยสุโขทัย เป็นตัวบทที่มีคุณค่าส่งอิทธิพลสืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปรากฏหลักฐานการผลิตซ้ำผ่านโลกทัศน์ของกวีในอดีตมาจนถึงบทเพลงลูกทุ่งในปัจจุบัน ซึ่งเป็นตัวแทนโลกทัศน์ของสังคมไทย ปรากฏการณ์การผลิตซ้ำเรื่อง “นรก” ยังคงไหลเวียนอยู่ในสังคมไทย เป็นเรื่องของการกระทำและผลของการกระทำในโลกปัจจุบันและโลกหลังความตาย บทเพลงลูกทุ่งปัจจุบันได้ผลิตซ้ำเนื้อหา นรกในประเด็น มูลเหตุที่ทำให้ตกนรก ลักษณะของนรก ชื่อขุมนรก และบุคลากรในนรก นอกจากนั้นการผลิตซ้ำดังกล่าวยังมีนัยยะตอกย้ำข้อเท็จจริงของสังคมยุคปัจจุบัน แม้โลกจะมีความเจริญทางด้านวัตถุ แต่ความเจริญด้านจิตใจของคนกลับเสื่อมถอยขาดศีลธรรม การผลิตซ้ำเรื่องนรกรยังเป็นการอ้อนวอนเรียกร้องความยุติธรรม เนื่องจากสังคมไทยขาดสถาบันและบุคคลที่ยุติธรรมเป็นที่พึ่ง ผู้แต่งจึงหาทางออกโดยการขอความเมตตาให้พระยามราชเห็นใจและช่วยเหลือคนดี ส่องนัยยะทางสังคมไทยว่า ถึงแม้จะปกครอง

¹นาวาอากาศโท ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ด้วยระบอบประชาธิปไตยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักควบคุมคนในสังคม แต่บางคนที่ประพฤติชั่วผิดกฎหมายก็ไม่ได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ คนในสังคมไทยจึงต้องยึดและตอกย้ำคติความเชื่อว่า คนชั่วอาจจะสามารถหลบหลีกกฎหมายของสังคมได้ แต่ไม่สามารถหนีกฎแห่งกรรมได้ โดยการผลิตซ้ำ “นรก” ตามคติความเชื่อโบราณมาเป็นอุปมานิทัศน์เพื่อใช้สอนใจให้คนเกิดความกลัว ไม่ประพฤติชั่ว เพื่อยังผลให้สังคมเกิดความสงบสุข

คำสำคัญ: นรก ไตรภูมิพระร่วง การผลิตซ้ำ เพลงลูกทุ่ง

Abstract

The belief in “Naraka” or hell from Traiphum Phra Ruang in the Sukhothai period is the valuable text influencing from its time to the present. There is evidence of the reproduction of the belief through poets of the past until present-day country songs. They can be considered to be representative of Thai society. The reproducing phenomenon of “Naraka” is still regularly happened in Thai society. It is about action and reaction in both the present life and the afterlife. Present-day country songs reproduce the contents of Naraka about the cause of going to hell, characteristics of hell, the name of each section in hell, and hell’s personnel.

Moreover, the reproduction also emphasizingly implies the facts of the modern society. Although the world is rich in material growth, the growth of the human mind drops, lacking morality. The reproduction of hell sometimes implies that society lacks justice. The songwriters, therefore, find the way by asking sympathy from Yama (God of Death). This implies that even though Thailand is a kingdom under constitutional democratic monarchy, with the constitutional law as the main law controlling people in the society, some people with wrongdoings are not punished by the law accordingly. Therefore, Thai people still have the belief that bad persons can probably circumvent the law but not Karma by reproducing “Naraka” according to the ancient belief as an allegory in order

to caution people to be afraid of wrongdoings and to maintain peace in the society.

Keywords: Naraka, Traiphum Phra Ruang, Reproduction, Country Song

บทนำ

เพลงลูกทุ่ง หมายถึง เพลงที่สะท้อนวิถีชีวิต สภาพสังคม อุดมคติ และวัฒนธรรมไทย มีท่วงทำนอง คำร้อง สำเนียง ลีลาการร้อง การบรรเลง ที่เป็นแบบแผน มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งให้บรรยากาศของความเป็นลูกทุ่ง โดยเฉพาะการร้องเอื้อนที่ใช้ลูกคอ คำว่า “เพลงลูกทุ่ง” เกิดขึ้นโดย นายจำนง รังสิกุล เป็นผู้ริเริ่มใช้เป็นคนแรกในระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง เป็นหัวหน้าฝ่ายจัดรายการของสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม โดยตั้งชื่อรายการว่า “เพลงลูกทุ่ง” จนได้รับความนิยมและแทรกซึมไปตามวงดนตรีต่าง ๆ เริ่มเรียกกวงของตนเองว่า วงดนตรีลูกทุ่งและนักร้อง นิยมเรียกตัวเองว่า นักร้องเพลงลูกทุ่ง (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2560) นอกจากนั้นฉัตรพล ยะปะตัง และ สุรพล เนสุสินธุ์ (2562, น. 264) กล่าวว่า เพลงลูกทุ่ง มีมาอย่างชัดเจนเมื่อปี พ.ศ. 2507 บทเพลงลูกทุ่ง ไม่ว่าจะเป็นลูกทุ่งไทย หรือ ลูกทุ่งอีสานนั้น ล้วนแล้วเป็นการต่อยอดแตกเติม ออกจากบทเพลงพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ มีลักษณะรูปแบบของการส่งต่อ เจตนาของผู้ประพันธ์ เพื่อให้ผู้ฟังได้เกิดการตระหนักนึกคิดตามไปกับเนื้อหา และอารมณ์ของบทเพลง

เพลงลูกทุ่งเป็นศิลปะการขับร้อง การประพันธ์ ที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยรับใช้สังคมในแต่ละภูมิภาคเป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับตรงกับบริบททางวัฒนธรรมและสังคมของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น ทั้งในด้าน การดำรงชีพ การทำมาหากิน ประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนเนื้อหาในเวลาปัจจุบัน เพลงลูกทุ่งในอดีตได้มีการพัฒนารูปแบบมาเป็นเพลงลูกทุ่งร่วมสมัยในปัจจุบัน มีแนวการผลิตเพลงที่แตกต่างจากเพลงลูกทุ่งและเพลงอื่น ๆ ทั้งในเรื่องทำนอง จังหวะและบทเพลง แต่เรื่องราวหลัก ๆ ของบทเพลงยังเป็นเนื้อหาสาระ ในเรื่องของความรัก ความสัมพันธ์ของชายหญิง บทบาททางสังคม การแสดงออก ทางเพศในเรื่องต่าง ๆ (ทับทิม ชัยชนะ และคณะ, 2559, น. 55) เพลงใด ที่มีพลวัตตามบริบทสังคมในแต่ละยุคสมัยย่อมจะยังคงอยู่ มีบทบาทหน้าที่

รับใช้สังคมในบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะเพลงลูกทุ่งไทยได้มีการปรับตัวทั้งด้านเนื้อหา สำเนียงการร้องที่ปรับเปลี่ยนจากความนิยมสำเนียงสุพรรณมาเป็นสำเนียงท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การศึกษาเพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่จะเป็นการวิเคราะห์เนื้อเพลงและการสะท้อนสภาพสังคมไทยในเพลงลูกทุ่ง เพราะเพลงลูกทุ่งเป็นกลุ่มข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นชีวิต สภาพสังคมอุดมคติ และวัฒนธรรมไทย (เอี่ยม อามาตย์มุลตรี, 2560, น. 196)

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า เพลงลูกทุ่งมีบทบาทและคุณค่าในเชิงสุนทรีย์และคุณค่าเชิงสังคม แต่เมื่อพิจารณาเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย พบว่ามีการกล่าวถึงอบายภูมิ ได้แก่ เปรต อสุรกาย และนรก โดยเฉพาะนรคนั้น มีการกล่าวอ้างถึงมากที่สุด เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจว่า เพลงลูกทุ่งในปัจจุบันมีการผลิตซ้ำเนื้อหาที่เป็นคติความเชื่อเรื่อง “นรก” ที่ได้รับอิทธิพลจากเรื่องไตรภูมิพระร่วง แสดงให้เห็นว่าแม้ระยะเวลาจะผ่านมาเกือบ 1,000 ปี แต่คติความเชื่อนี้ยังคงไหลเวียนอยู่ในโลกทัศน์ของคนไทย และมีแนวโน้มจะยิ่งเข้มข้นขึ้นพิจารณาจากสถิติของจำนวนเพลงที่กล่าวถึงในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา

บทเพลงลูกทุ่งที่คัดสรรมาใช้ศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่อง “นรก” มีจำนวน 4 เพลง ประกอบด้วย

1) เพลง ยมบาลช่วยที ศิลปิน: รัชนก ศรีโลพันธุ์ เนื้อหาของเพลงกล่าวถึง ยมบาลซึ่งเป็นผู้ควบคุมสัตว์นรก ให้ท่านเมตตาช่วยเหลือคนดีในโลกมนุษย์ที่ขาดที่พึ่งพา เนื่องจากโลกในปัจจุบันมีความเจริญทางเทคโนโลยี แต่ศีลธรรมกลับเสื่อมถอย คนดีในสังคมถูกทำร้าย ไม่ได้ได้รับความยุติธรรมทำได้แต่น้อยใจในวาสนา ส่วนคนชั่วก็ไม่กลัวบาปกรรม และที่สำคัญมีอยู่จำนวนมากในสังคม อีกทั้งยังข่มเหงรังแกคนดี น่าเสียดายในบทเพลงจึงเป็นการรอนขอให้ท่านยมบาลช่วยพิพากษาคุณความดี ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ คนที่ทำดียอมได้ดี คนทำชั่วยอมได้รับผลชั่ว ใครก่อกรรมได้ไว้ กรรมนั้นย่อมสนอง

2) เพลง ดวงใจอเวจี ศิลปิน: ถิ่น ภูไท พอตีม่วน เนื้อหาของเพลง กล่าวถึง ลักษณะสัณฐานลักษณะของนรกว่า เป็นดินแดนที่โอบล้อมด้วยไฟ มีชายกายสีแดงนั่นก็คือพญามราช มีหน้าที่ในการพิพากษาความดีความชั่ว ในเนื้อเพลงนี้จะถามลูกชายตอนที่เป็นมนุษย์ว่า เจ้าทำร้ายผู้หญิงที่รักเจ้า ที่สุดหรือไม่ เพราะความโลภทำให้ลูกประพฤติชั่ว เมื่อพญามราชได้ทราบ คำตอบแล้วก็สั่งให้นำตัวชายคนนั้นไปนรกขุมอนันตริยกรรมหรืออเวจี เพราะผู้ใดทำแม่ให้เจ็บช้ำคิดฆ่าแม่จะต้องรับกรรมในนรกขุมนี้อย่างยาวนาน ต้องถูกไฟเผาเป็นเถ้าธุลี

3) เพลง กิ่งก่าทอง ศิลปิน: ธันวรา ราศีธนู เนื้อหาของเพลง กล่าวถึง สามีเป็นข้าราชการไปทำงานตอนเช้าทุกวัน แต่ภรรยากลับนอกใจไปมีคู่ สามีกก็เสียใจ ร้องให้ ถามว่าเขาผิดอะไร ที่ถูกสวมเขา ผู้หญิงก็ร้ายชายชู้ก็ชั่ว ที่มาเล่นชู้กันตอนกลางวัน คิดว่าสักวันประตุนรกจะเปิดรับคนที่ประพฤติ ผิดประเวณีทั้งสองคน ไปรับกรรมในนรกที่ต้องได้ไปปีนต้นจ้าว และเปรียบภรรยาว่าเป็นกิ่งก่าทอง เป็นนางสองใจ

4) เพลง ตกนรกแน่นอน แกร่งปากซอย ศิลปิน: แซ่ม โโกโซ่นายสน กล่าวถึง ในตอนแรกรู้สึกว่าเขาเป็นคนดีมีศีลธรรม ไม่เคยประพฤติตน หรือคิดในสิ่งไม่ดีงาม แต่เมื่อเห็นเธอเดินผ่านมาก็เกิดอาการใจง่ายหลงรักเธอทันที แล้วถามเธอว่าเป็นโสโครก คำตอบของเธอทำให้ทราบอนาคตว่า ต้องตกนรกแน่นอน เพราะไปรักคนมีเจ้าของ ไปมองและจินตนาการถึงเธอ ที่มีเจ้าของ ถึงแม้ว่าจะต้องตกนรกแต่ก็ขอตามจีบเธอต่อไป

บทเพลงทั้ง 4 นี้ เป็นตัวแทนบทเพลงลูกทุ่งที่สะท้อนให้เห็นการผลิตซ้ำ คติความเชื่อเรื่อง “นรก” ที่ได้รับอิทธิพลจากเรื่องไตรภูมิซึ่งยังคงฝังแน่นอยู่ในระบบความคิดความเชื่อของสังคมไทย เนื้อหาของเพลงกล่าวถึงชื่อขุมนรก สาเหตุของการตกนรก เชื่อมโยงมาสู่พฤติกรรม ความรู้สึก นึกคิด และความคาดหวังของสังคมปัจจุบัน ดังที่จะได้กล่าวเป็นลำดับต่อไป

ภูมิหลังและเนื้อหาไตรภูมิพระร่วง

ไตรภูมิพระร่วง หรือ ไตรภูมิภค เป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าที่สุดในสมัยสุโขทัย เพราะเป็นวรรณคดีที่แสดงหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง เป็นวรรณคดีที่มีอิทธิพลต่อคนไทยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ทั้งในเรื่องสภาพสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ การปกครอง การเมือง วรรณคดี ศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะเครื่องสร้างเสริมความสุขให้แก่สังคม

ไตรภูมิเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับจักรวาล หรือโลกศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยภูมิทั้งสามคือ กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ โดยกล่าวถึงสัตว์ในภูมิต่าง ๆ การอุบัติ การดำรงอยู่ การเสื่อมสลาย และการดับสูญของโลกและสัตว์โลก ซึ่งเป็นสภาวะที่เป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ที่ไม่มีสิ่งใดเที่ยงแท้แน่นอนจากพระนิพพาน

ผู้แต่งไตรภูมิภคปรากฏชัดเจนในบานแพนกของเรื่องนี้ว่า พระมหาธรรมราชาที่ 1 ลีไทย ทรงพระราชนิพนธ์ เมื่อทรงเป็นอุปราชครองเมืองศรีสขชนาลัยได้ 6 ปี ดังความว่า “เจ้าพญาแลไทยผู้เป็นลูกแห่งเจ้าพญาเลไทย ผู้เสวยราชสมบัติในเมืองศรีสขชนาลัยแลสุโขทัย... แลเจ้าพญาแลไทยได้เสวยราชสมบัติในเมืองสขชนาลัยอยู่ได้ 6 เข้า จึงได้สร้างไตรภูมิภคนี้...” (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และชุมสาย สุวรรณชมภู, 2554, น.163)

หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (น. 121-122) กล่าวว่า ไตรภูมิพระร่วงเดิมเรียกว่า ไตรภูมิภค หรือเตภูมิภค มีความหมายว่า เรื่องราวของโลกทั้ง 3 ได้แก่ โลกที่เรียกว่า กามภูมิ รูปภูมิ และอรุภูมิ

กามภูมิ คือ โลกของผู้ที่ยังติดอยู่ในกามกิเลส แบ่งออกเป็นดินแดน 2 ฝ่าย และแบ่งเป็นโลกย่อย ๆ ได้ 11 แห่ง ได้แก่

1) สุคติภูมิ หรือดินแดนฝ่ายดีหรือฝ่ายเจริญ ประกอบด้วยโลกย่อย ๆ รวม 7 แห่ง ได้แก่ มนุสสภูมิหรือโลกมนุษย์ 1 แห่ง และสวรรค์ภูมิ หรือฉกามาพจรภูมิซึ่งหมายถึงสวรรค์ 6 ชั้น ได้แก่ จาตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี และปรนิมมิตวสวัตตี

2) อบายภูมิ หรือดินแดนฝ่ายไม่ดี หรือฝ่ายเสื่อม ประกอบด้วยโลกย่อย ๆ 4 แห่ง ได้แก่ นรกภูมิ ตีรจฉานภูมิ เปตภูมิ และอสุรกายภูมิ

รูปภูมิ เป็นดินแดนของพรหมที่มีรูป มีทั้งสิ้น 16 ชั้น ผู้มาเกิดต้องบำเพ็ญสมาธิจนได้ฌานสมาบัติ พรหมในชั้นเหล่านี้ไม่มีการเคลื่อนไหวใด ๆ ทั้งสิ้น พรหมทั้ง 16 ชั้นนี้เรียกว่า โสฬสพรหม พรหม 5 ชั้นสูงสุดคือพรหมตั้งแต่ชั้นที่ 12-16 เป็นพรหมชั้นพิเศษที่ เรียกว่า พรหมชั้นปัญญาสุทธาวาส เป็นที่เกิดของพระอนาคามี คือ ผู้ที่จะไม่มาสู่กามภูมิอีก ได้แก่ อวิหาภูมิ อตปปาภูมิ สุทัสสาภูมิ อกนิฐฐาภูมิ และอรุปรภูมิ เป็นดินแดนของพรหมไม่มีรูป มีแต่จิตหรือวิญญาณ มี 4 ชั้น

ผู้ที่เกิดในดินแดนทั้ง 3 โลกนี้ มาเกิดตามผลของการทำกรรม หรือทำบุญในชาติก่อน ๆ อันเป็นเหตุให้ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏอย่างไม่มีวันสิ้นสุด

เนื้อหาไตรภูมิพระร่วงที่จะนำมาวิเคราะห์การเกิดปรากฏการณ์การผลิตซ้ำ คือ นรกภูมิ เป็นภพภูมิในฝ่ายต่ำที่ไม่มีความเจริญมีความสุข เพราะพวกที่ตกนรกนั้นเป็นพวกคนต่ำ ปราศจากความอึ้งใจ ปราศจากความชื่นชม พวกคนที่ตายไปเกิดเป็นสัตว์นรกนั้นก็ไปด้วยอำนาจของกรรมตน นรกภูมินี้เร็วกว่าภูมิทั้งปวงในกามภูมิ เพราะฉะนั้น นรกเป็นแดนหรือภูมิที่เชื่อกันว่า ผู้ที่ทาบบาปความชั่วเอาไว้ เมื่อตายแล้วจะต้องไปเกิดเสวยทุกข์ และถูกลงโทษ (เบญจวรรณ ชยางกูร ณ อยุธยา, 2559, น. 45) ในปัจจุบันผู้แต่งเพลงลูกทุ่งยังคงนำเนื้อหา เรื่อง “นรก” มาผลิตซ้ำและบทเพลงได้รับความนิยม ปรากฏการณ์การผลิตซ้ำเรื่องนรกนี้จึงมีความน่าสนใจ

ท่ามกลางความเจริญทางเทคโนโลยีและชุดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ได้สถาปนา
ควบคุมความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมไทยนรกที่กล่าวถึงในไตรภูมิ
ในไตรภูมิพระร่วง กล่าวถึง นรกใหญ่ฝูงสัตว์ทั้งหลายอันได้กระทำบาป
(ด้วยกาย) ด้วยปาก ด้วยใจ ดังกล่าวแล้วนี้ ย่อมได้ไปเกิดในจตุรabayมี
อาทิ คือ นรกใหญ่ 8 ชุมนี้

สญชีโว กภาพสุตโต จ

สงฆาญ โรรุโว ตถา

มหาโรรวตาโป จ

มหาตาโปจาติ วิจิโย

อันหนึ่งชื่อสญชีพนรก อันหนึ่งชื่อกาลสุดตนรก อันหนึ่งชื่อสงฆาญนรก
อันหนึ่ง (ชื่อ) โรรูปนรก (อันหนึ่งชื่อมหาโรรูปนรก) อันหนึ่งชื่อตภาพนรก
(อันหนึ่งชื่อมหาตภาพนรก) อันหนึ่งชื่อมหาอวิจินรก ฝูงนรกใหญ่ 8 อันนี้
อยู่ใต้แผ่นดินอันเราอยู่นี้แล ถัดกันลงไปแล นรกอันชื่อว่าอวิจินรคนั้น
อยู่ใต้นรกทั้งหลาย (พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย ไตรภูมิเถรา,
2544, น.20)

สรุปได้ว่า นรกใหญ่หรือนรกหลวงซึ่งมีตำแหน่งอยู่ใต้ชมพูทวีป
ซ้อนกันลงไปเป็นลำดับมีจำนวน 8 ชุม แผนภูมิประกอบการบรรยายเรื่อง
ไตรภูมิ ของ คณะศรีธากองบุญธรรมวิหาร ธรรมสถานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
(2550) ได้อรรถาธิบายเกี่ยวกับมหานรกไว้ ดังนี้

1) สญชีวมหานรก คือ มหานรกที่ไม่มีวันตาย เป็นมหานรกที่
“แม้ตายก็หนีไม่พ้น” เพราะเมื่อถูกทรมานให้ได้รับทุกข์โทษเป็นสาหัส
จนทนไม่ไหวขาดใจตายไปแล้ว ก็ต้องกลับฟื้นมีชีวิตคืนกลับขึ้นมารับทุกข์โทษ
ต่อไปอีก จนกว่าจะสิ้นกรรม สัตว์นรกในสญชีวมหานรกนี้ จะถูกนายนิรยบาล
ใช้อาวุธทรมานจนขาดใจตายไป พอ “ลมกรรม” พัดโชยมากระทบเข้า
สัตว์นรกนั้นก็พลันมีชีวิตกลับขึ้นมาใหม่มีร่างกายดังเดิม ให้นายนิรยบาล
ลงโทษต่อไปอยู่เช่นนั้นจนกว่าจะหมดกรรมที่ต้องรับโทษทัณฑ์ในมหานรก
ชุมนี้

2) กาฬสูตรนรก คือ มหานรกคาดเส้นดำ เป็นมหานรกที่สัตว์นรก ย่อมถูกนายนิรยบาลเอาเส้นเชือกดำมาตีเป็นเส้นเข้าตามร่างกาย แล้วเชือดเฉือน กรีดผ่าไปตามแนวแห่งเส้นเชือกดำนั้น ด้วยเครื่องประหัตประหาร ให้ได้รับทุกข์โทษอยู่เช่นนั้น จนกว่าจะหมดกรรมที่ต้องรับโทษทัณฑ์ ในมหานรกขุมนี้

3) สังฆาฏมหานรก คือ มหานรกภูเขาเหล็กบดขยี้ เป็นมหานรก ที่สัตว์ย่อมถูกภูเขาเหล็กที่สูงใหญ่ไฟลุกโพลงเข้าบดขยี้ ให้แหลกลาญละเอียด เป็นจุณ จากนั้นสัตว์ก็ฟื้นเกิดผุดขึ้นมาเต็มตัวใหม่ วนเวียนทุกข์ทรมาน เช่นนี้ไปนานเท่านั้น จนกว่าจะหมดกรรมที่ต้องรับโทษทัณฑ์ในมหานรกขุมนี้

4) โรจรวมหานรก คือ มหานรกที่ระงมด้วยเสียงโหยให้คร่ำครวญ สัตว์นรกในมหานรกขุมนี้ต้องเสวยทุกข์ด้วยอาการแปลกประหลาด คือ นอนคว่ำหน้าลงในดอกบัวเหล็กขนาดใหญ่ ให้ต้องทนทุกข์ทรมาน ด้วยพิษของควันทไฟที่ร้อนอบอ้าว ผ่าว ทะลุทะลวง เข้าสู่ทวารทั้ง 9 ของสัตว์นั้น ให้ทุกข์ทรมานโหยให้ คร่ำครวญ ร้องระงมไปตราบนานเท่านั้น จนกว่าจะหมดกรรมที่ต้องรับโทษทัณฑ์ในมหานรกขุมนี้

5) มหาโรจรวมหานรก คือ มหานรกที่กึกก้องด้วยเสียงกรีดร้อง โหยหวน ด้วยพิษแห่งเปลวไฟที่เข้าไปสู่ทวารทั้ง 9 ของสัตว์นั้น โดยยืน อยู่ในดอกบัวเหล็กเพลิงนรก เปลวไฟนรกนั้นได้แลบทะลุทะลวงเข้าไป ในทวารของสัตว์นรกนั้นจนแตกยับเยิน เป็นไปอยู่เช่นนี้ตราบนานเท่านั้น จนกว่าสัตว์นั้นจะหมดกรรมที่ต้องรับโทษทัณฑ์ในมหานรกขุมนี้

6) ตาปนมหานรก คือ มหานรกอย่างสดที่มีแต่ความเร่าร้อน สัตว์ นรกย่อมถูกนายนิรยบาลขับไล่ให้หนี โดยไต่ขึ้นไปบนปลายหลาวเหล็ก อันร้อนแดงใหญ่เท่าลำตาล แล้วเสียบตรึงตนเองไว้ด้วยหลาวเหล็กแดงนั้น ไฟนรก ก็แลบเลียเผาไหม้สัตว์ให้ได้รับทุกข์ทรมาน ครั้นเมื่อเนื้อกายสัตว์ สุกพองได้ที่ ก็ส่งกลิ้งไปกระตุ้นให้เหล่าสุนัขนรกที่มีขนาดเท่าช้างสาร

แห่กันมาขบกัด ฉีกกระชากสัตว์นรกนั้นกินทั้งเป็น จนเหลือแต่กระดูก
วนเวียนเป็นไปอยู่เช่นนี้ตราบนานเท่านาน จนกว่าสัตว์นั้นจะหมดกรรม
ที่ต้องรับโทษทัณฑ์ในมหานรกขุมนี้

7) มหาตปนมหานรก คือ มหานรกภูเขาไฟที่เร้าร้อนอย่างมากมาย
เหลือประมาณ สัตว์นรกย่อมถูกนายนิรยบาลขับไล่ ฆ่าฟัน ทบตี ให้ตะกายหนี
ขึ้นสู่ภูเขาเหล็กแดงที่ร้อนแรง แล้วจึงถูกลมกรดอันแผดเผาแสบร้อน
พัดพาให้ปลัดตกลงไปเสียบตรึงติดคาอยู่กับขวากเหล็กเพลิง ถูกไฟนรก
จากพื้นเหล็กแดงเผาไหม้ให้ได้รับทุกข์ทรมาน จวบจนกว่าสัตว์นั้นจะหมด
กรรมที่ต้องรับโทษทัณฑ์ในมหานรกขุมนี้

8) อเวจีมหานรก คือ มหานรกที่เต็มไปด้วยเปลวเพลิงเผาสัตว์
อยู่ตลอดเวลา โดยปราศจากคลื่นคือ ความเบาบางแห่งทุกข์ สัตว์นรกในอเวจี
มหานรกย่อมได้รับทุกข์โทษอย่างหนักสูงสุดโดยไม่มีการหยุดพักหรือว่างเว้น
เบาบางลงเลยแม้แต่น้อย คือถูกเผาไหม้ในอิริยาบถที่ได้เคยทำบาปเอาไว้
ซึ่งทุกข์ทรมานอย่างสูงสุด จนไม่สามารถแม้แต่จะเปล่งเสียงร้องใด ๆ
เพื่อผ่อนคลายความทุกข์ลงได้เลย สัตว์ที่ไปอุบัติเกิดในอเวจีมหานรกนี้
มีปริมาณมากมาย จนแออัดยัดเยียด เบียดเสียดกันแน่น และต้องทนทุกข์
ทรมานเป็นไปอยู่เช่นนี้ตราบนานเท่านาน จนกว่าสัตว์นั้นจะหมดวิบาก
เวรกรรม ที่ต้องมารับโทษทัณฑ์ในมหานรกขุมนี้

นอกจากนั้น ได้กล่าวถึง ปีนรกที่สัตว์นรกจะต้องไปเสวยกรรม
ในนรกขุมต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบกับปีมนุश्य์ แสดงให้เห็นระยะเวลา
ที่ยาวนานของนรกแต่ละขุม และกล่าวถึงนรกบ่าวหรืออุสัถนรกจำนวน
16 ขุม ที่อยู่รอบประตูนรกใหญ่ขุมแรก คือ สัญชีพนรก การพรรณนา
การลงโทษสัตว์นรกของนรกบ่าวทั้ง 16 ขุม แสดงให้เห็นถึงความน่ากลัว
สยดสยอง ในวิธีการลงโทษต่าง ๆ สัตว์นรกต้องได้รับทุกข์ทรมานชดใช้กรรม
ไปจนกว่าจะสิ้นอายุของนรกขุมนั้น

การผลิตซ้ำคติความเชื่อเรื่อง “นรก” ในเพลงลูกทุ่งปัจจุบัน

การผลิตซ้ำ หมายถึง การนำประเด็นหรือเนื้อหาที่ได้เคยนำเสนอมาแล้วมาเสนอซ้ำ ซึ่งบทความนี้การผลิตซ้ำความเชื่อเรื่อง “นรก” หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับ “นรก” จากคัมภีร์พุทธศาสนา ผ่านตัวบทไตรภูมิ แล้วคนไทยได้นำมาผลิตซ้ำในรูปแบบศิลปะตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่า ไตรภูมิเป็นแม่บทของวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ เกือบทุกเรื่องของไทย เป็นบ่อเกิดแห่งความคิด และแรงบันดาลใจให้กวีและศิลปินนำไปสร้างสรรค์ผลงาน (พรพรรณ ธารานุมาศ, 2532, น. 38) ได้แก่ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง หรือสมุดภาพนรก สถาปัตยกรรม ประติมากรรม และที่สำคัญ คือ วรรณคดี เช่น เรื่องพระลอ วรรณคดีสมัยอยุธยา กล่าวถึง ความเชื่อเรื่องนรกและสวรรค์ ในตอนที่พระลอทูลลาพระนางบุญเหลือ ไปหาพระเพื่อนพระแพง แม้จะรู้ว่า ต้องตายจะต้องนรกทนทุกขเวทนา แต่ก็ตั้งต้นที่จะไป ดังบทประพันธ์

“ผีไปถึงแล้วและ	ถึงกรรม ก็ดี
ตคนรกแสนศัลย์	หมื่นไหม้
เสวยสุขโสดเสวยสวรรค์	พรหมยศ ก็ดี
บออยู่เลยลาให้	อิราชแล้วจักไป”

ในบทเห่เรื่องกาก็ ของเจ้าฟ้ากุ้ง ตอนที่นางกาถึกพญาครุฑจับตัวไป นางพูดตัดพ้อพญาครุฑว่า ไม่ควรมายุ่งเกี่ยวกับนางเพราะอาจทำให้ต้องตคนรก

“เสวยทิพย์พิมานทอง	ฝูงนางน้องล้วนสาวสวรรค์
ไม่ควรมาผูกพัน	จะพากันตคนรกานต์”

ในนิราศภูเขาทองของสุนทรภู่ สมัยต้นรัตนโกสินทร์ กล่าวเปรียบเทียบน้ำเหล่านี้ว่าเป็น “น้ำนรก” หรือ “น้ำทองแดง” และกล่าวถึง “นรกต้นจิว” ไว้ดังนี้

“ถึงโรงเหล้าเตากลั่นควันโขมง มีคันทองผูกสายไว้ปลายเสา
ไอ้บาปกรรมน้ำนรกเจียวอกเรา ให้มัวเมาเหมือนหนึ่งบ้าเป็นน่าอาย”

และ

“จิวรกลีบหอกคลีแหลม ดั่งขวากแซมเสียมแทรกแตกไสว
ใครทำซู้คู่ท่านครั้นบรรลีย์ ก็ต้องไปปิ่นต้นนำขนพอง
เราเกิดมาอายุเพียงนี้แล้ว ยังคลาดแคล้วครองตัวไม่มัวหมอง
ทุกวันนี้วีปริตผิดทำนอง เจียนจะต้องปิ่นบ้างหรืออย่างไร”

นอกจากนั้น วรรณกรรมร่วมสมัยยังได้กล่าวและอ้างถึงนรก ในคติความเชื่อเรื่องไตรภูมิ เช่น นวนิยายเรื่อง ไอ้คุณผีและพิชวาท ของกนกเรขา, หมู่เทพีและเงาพราย ของ แก้วแก้ว, รอยไหมและสาปภูษา ของ พงศกร, วงดนตรีกานต์ ของ ปราปต์, สรวงสิเนรุ ของ อาพัชรินทร์, และนิยายออนไลน์ในปัจจุบันก็ยังคงปรากฏเรื่องนรก เช่น GAME666 เกมโหดจากนรก ของ Tumbleweed, สองแสบคู่พิสดวลนรก ของ ทัศนพิภพสุชาติ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า กวีในสมัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์ รวมถึงนักเขียนนิยายร่วมสมัย ยังคงได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกและมีการผลิตซ้ำเนื้อหาเรื่องนรกในงานของตนสืบต่อมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับเพลงลูกทุ่งในปัจจุบันที่ยังสะท้อนให้เห็นคุณค่าของคติความเชื่อเรื่อง “นรก” จากไตรภูมิพระร่วง ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

1. นรก

นรกเป็นแดนหนึ่งในอบายภูมิ 4 ที่ประกอบด้วยนรกภูมิ ติรัจฉานภูมิ เปรตภูมิ และอสุรกายภูมิ เนื้อหาของเพลงลูกทุ่งที่กล่าวถึงมูลเหตุในการตกนรก

1.1 มูลเหตุที่ทำให้ตกนรก

ตามที่ได้กล่าวแล้วว่า มูลเหตุที่ทำให้ตกนรกใหญ่เกิดจากการประพฤติทางกาย วาจา และใจ จากการวิเคราะห์ตัวอย่างเพลงลูกทุ่งที่แสดงให้เห็นสาเหตุของการตกนรก ดังนี้

เนื้อเพลงที่ 1

“เอามันไปลงนรก ขมอนันตริยกรรม ผู้ใดทำแม่เจ็บช้ำ
มันต้องรับกรรม ยาวนาน พันปี คิดฆ่ามารดา ผู้กำเนิดกาย ต้องถูกไฟเผาเผา
จนเป็นฐลี ช่างสมเพศ เปרטอเวจี ที่ไร่ดวงใจ”

(ดวงใจเวจี: ถิ่น ภูไท พอดีมีวน)

เนื้อเพลงที่ 2

“แต่เธอคิดนอกใจฉัน เชื้อเธอสักวัน ได้ป็นต้นจิว ใครเลยจะรู้
เธอแอบเล่นชู้ ตอนผิวทำงาน แดดมองเข้าเข้าราชการ ก้มหน้าทำงานหาเลี้ยง
ครอบครัว พอลับตาไป เธอแอบพาใครมา ตีท้ายครัว”

(กิ่งกำทอง: ธันวา ราศีธนู)

เนื้อเพลงที่ 3

“เมื่อตะกี้อย่างดี ๆ ยังเป็นคน ที่ยังพอมีสีลธรรม ไม่ได้คิด
เรื่องไม่ดีเรื่องไม่งาม จนกระทั่งเธอผ่านมา ก็เกิดอาการเป็นคนใจง่ายทันที
ไม่กีนาก็ยกใจให้เธอหมด เข้าไปถามว่าเธอน่ะว่างหรือเปล่า แคเธอตอบเบา ๆ
ฉันก็รู้อนาคต ตกนรกแน่นอนงานนี้ อยู่ดี ๆ ไปรักคนมีเจ้าของ ตกนรกแน่นอน
รับรอง บังอาจไปมอง ไปเพื่อไปจินตนาการ ของของใครของใครก็ห้วง”

(ตกนรกแน่นอน แก๊งปากซอย: แซ่ม โโกโซ่ นายสน)

จากบทเพลงทั้ง 3 บทเพลงนั้น เป็นการผลิตซ้ำความเชื่อ เรื่องนรกในประเด็นของการทำชั่วที่เป็นมูลเหตุให้ตกนรก ดังนี้ เนื้อหาของเพลงที่ 1 และ 2 มูลเหตุของการตกนรกเกิดการทำชั่วทางกายในเพลง อเวจีใจ กล่าวถึง ลูกที่ทำร้ายแม่บังเกิดเกล้าเกิดความเจ็บช้ำทั้งร่างกายและจิตใจ นอกจากทำชั่วแล้ว ใจก็ยังชั่วอีก เพราะคิดจะฆ่าแม่ด้วยความโกรธและหลงผิด ดังข้อความ “ผู้ใดทำแม่เจ็บช้ำ มันต้องรับกรรม ยาวนาน พันปี คิดฆ่ามารดา ผู้กำเนิดกาย” จึงเป็นสาเหตุให้ตกนรก ส่วนบทเพลงที่ 2

กึ่งกำทอง เหตุเพราะภรรยาประพฤติก้าวท่างกายแอบไปเล่นซู้ ประพฤติผิดทางใจคือหลงผิด จึงเป็นมูลเหตุให้ต้องตกรก ส่วนบทเพลงสุดท้ายสาเหตุที่ตกรกเกิดจากความหลงผิดเป็นซู้ทางใจไปแอบรักแอบมองคนที่มีเจ้าของ

การผลิตซ้ำมูลเหตุของการตกรกจากบทเพลงลูกทุ่งเกิดจากการทำซู้ท่างกาย ได้แก่ การทำร้ายพ่อแม่ การแอบ เล่นซู้ และการทำซู้ทางใจ ได้แก่ การหลงผิดคิดนอกใจสามี และการแอบคิดเชิงซู้สาวกับคนมีเจ้าของ ส่วนการประพฤติก้าวท่างกายไม่ปรากฏ มูลเหตุของการตกรกที่ผลิตซ้ำนั้นตรงตามตัวบทในไตรภูมิตามที่ได้ยกมาอ้างไว้ในตอนต้นที่ว่า นรกใหญ่ฝูงสัตว์ทั้งหลายอันได้กระทำบาป (ด้วยกาย) ด้วยปาก ด้วยใจ ดังกล่าวแล้วนี้ ย่อมได้ไปเกิดในจตุรกายมีอาทิ คือ นรกใหญ่ 8 ชุมนั้น

1.2 ลักษณะของนรก

ตามที่ได้กล่าวแล้วว่า เมื่อนรกนั้นแยกย่อยเป็นนรกต่าง ๆ ได้แก่ นรกใหญ่ 8 ชุม ซ้อนกันอยู่ใต้ดินเป็นชั้น ๆ ลึกลงไปได้ชมพูทวีปเรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำ นอกจากนั้นยังมีนรกเบาและนรกเล็กแยกย่อยอยู่ล้อมรอบนรกใหญ่ ซึ่งนรกแต่ละชุมจะมีลักษณะที่แตกต่างกันตามลักษณะการลงโทษสัตว์นรกที่ตกลงไปเสวยกรรม จากบทเพลงลูกทุ่งมีการผลิตซ้ำคติเรื่อง นรก ได้แก่ นรกไฟ และ ประตูนรก ดังรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 นรกไฟ

ภาพของนรกเต็มไปด้วยเปลวไฟ และอาวุธต่าง ๆ ที่ยมบาลใช้ทรมาน คนนรกก็ร้อนจนเป็นเหล็กแดง ทุกสิ่งอย่างในนรกเป็นไฟทั้งสิ้น ภาพต่าง ๆ เหล่านี้ สร้างความรู้สึกหวาดกลัวขึ้นในจิตใจผู้อ่านได้ ซึ่งนับได้ว่ามีผลในทางสั่งสอนจริยธรรมให้คนกลัวบาป ไม่กล้ากระทำความผิด เพราะเมื่อตายไปอาจต้องไปทนทุกข์ทรมานในแดนนรกก็ได้ (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และชุมสาย สุวรรณชมภู, 2554, น. 180)

“ดินแดนนี้ คือที่ใด โอบล้อมด้วยไฟที่ร้อนรน
ที่ซึ่งไร้กฎหมาย คุ่มคน ต้องยอมทนทุกข์ทรมาน”

(ดวงใจเวจี: ถิ่น ภูไท พอดีมีวน)

ภาพนรกไฟในเพลงดวงใจเวจีเป็นการผลิตซ้ำภาพของนรกที่ลูกโซนโอบล้อมไปด้วยไฟนรก ตั้งเนื้อความในไตรภูมิ “แลนรกนั้นมีที่เปล่าสักแห่ง เทียรย้อมฝูงสัตว์นรกทั้งหลาย หากเบียดเสียดกันอยู่เต็มนรก แลไฟนรกนั้นบมิดับลงสักคาบ แลหม้อยู่รอดชั่วต่อสิ้นกัลป์ แล กรรมบาปฝูงนั้นหากเป็นไฟลุกในตัวคนนั้น เป็นพื้นลูกเอง ไฟใหม่นั้นแลบมิแล้วสักคาบเพื่อดังนี้” (พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย ไตรภูมิ กถา, 2544, น. 22-23) จะเห็นได้ว่า นรกไฟ เป็นการผลิตซ้ำเพื่อให้เกิดความกลัว เช่นเดียวกับประตูนรก

1.2.2 ประตูนรก

นรกใหญ่ทั้ง 8 ชุมนี้ แต่ละชุมมี 4 มุม และมีประตูประจำทั้ง 4 ทิศ พื้นเป็นเหล็กแดง มีฝาปิดข้างบนเป็นเหล็กแดงเช่นกัน มีเนื้อที่กว้างและสูงเท่ากันเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส แต่ละด้านยาว 1000 โยชน์ และ 1 โยชน์เท่ากับ 8,000 วา ส่วนหนาของผนัง 4 ด้าน พื้นและเพดานส่วนละ 9 โยชน์ นรกนั้นไม่มีที่ว่างเปล่าเลยมีแต่สัตว์นรกเบียดเสียดกันแน่น นรก การผลิตซ้ำาคติความเชื่อเรื่องนรก เกี่ยวกับประตูนรก ปรากฏดังบทเพลง

“ได้แต่ทวงถามว่าฉันผิดอะไร เธอซึ่งใจร้ายเธอทำได้อย่างไร
ชายก็ย่อยที่ไหน มาเล่นซู้กลางวัน สวรรค์มีตา ฟ่าก็มีหัวอก
เปิดประตูนรก รับคนเลวทั้งสอง”

(กิ่งกำทอง: ธันวา ราศีธนู)

ข้อจำกัดของเนื้อเพลงทุกเพลงจะต้องกล่าวเฉพาะประเด็นสำคัญ เนื่องจากตัวบทใช้ร้องประมาณไม่กี่นาที ดังนั้น การผลิตซ้ำเกี่ยวกับเรื่องนรกในประเด็นประตูนรก ไม่มีการขยายความเหมือนในตัว

บทไตรภูมิพระร่วง เป็นเพียงการอุปลักษณะเปรียบเทียบว่า “เปิดประตูนรก รับคนเลวทั้งสอง” นั้นหมายความว่า ขอให้ภรรยาและชู้มันตายไปตกนรก การผลิตซ้ำเรื่องรูปลักษณะของนรก คือ ประตูนรกนี้แสดงให้เห็นว่าผู้แต่ง มีความรู้เข้าใจถึงสัจธรรมของนรกเป็นอย่างดีจึงสามารถนำมาอุปลักษณะ ได้อย่างเข้าใจบริบทและความรู้สึกของคนที่ถูกสวมเขา

1.3 ชื่อขุมนรก

ตามที่ได้กล่าวแล้วว่านรกใหญ่มีทั้งหมด 8 ขุม ได้แก่ สัตยูขีปนรก กาศสุตตนรก สังฆาฏนรก โรรูนรก มหาโรรูนรก ตาปนรก มหาตาปนรก และมหาอเวจินรก ขุมนรกที่มีการอ้างถึงและจะผลิตซ้ำ ในวรรณกรรมมีเพียงนรกขุมเดียวเท่านั้น เนื่องจากเป็นขุมที่ต้องกระทำกรรมหนัก และมีระยะเวลาเสวยทุกข์ในปีนรกที่ยาวนานที่สุด ดังบทเพลงลูกทุ่ง ที่มีการผลิตซ้ำนรกขุมนี้ ดังนี้

1.3.1 อเวจินรก

ในไตรภูมิพระร่วงกล่าวถึงนรกอเวจีไว้เพียงว่า “อเวจีกัลป์หนึ่ง” เท่านั้น ไม่ได้ให้รายละเอียดอันใด เพียงแต่บอกว่า เป็นขุมที่ลึกที่สุดและมีเวลาในการชดใช้กรรมอย่างทรมาณนานหนึ่งกัลป์ เท่านั้น แผนภูมิประกอบการบรรยายเรื่องไตรภูมิ ของ ธรรมสถาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้บรรยายพระธรรมถึง อเวจิมหานรก (อเวจี) ว่า คือ มหานรกที่เต็มไปด้วยเปลวเพลิงเผาสัตว์อยู่ตลอดเวลา โดยปราศจากคลื่น คือ ความเบาบางแห่งทุกข์ สัตว์นรกในอเวจิมหานรกย่อมได้รับทุกข์โทษ อย่างหนักสูงสุดโดยไม่มีการหยุดพัก หรือว่างเว้นเบาบางลงเลยแม้แต่น้อย คือ ถูกเผาไหม้ในอริยาบถที่ได้เคยทำบาปเอาไว้ ซึ่งต้องทุกข์ทรมาณ อย่างสูงสุด จนไม่สามารถแม้แต่จะเปล่งเสียงร้องใด ๆ เพื่อผ่อนคลาย ความทุกข์ลงได้เลย จึงทำให้เป็นมหานรกที่ปราศจากเสียงร่ำไห้คร่ำครวญ อเวจิมหานรกนั้นใหญ่ กว้างขวาง และมีประชากรมากที่สุด ประหนึ่ง เมืองขนาดใหญ่ที่ล้อมรอบด้วยกำแพงเหล็กแดง ส่วนภายในก็รุ่งโรจน์โชติ

ช่วงด้วยเปลวไฟ ซึ่งร้อนแรงจนเปลวแสงเจิดจ้า สัตว์ที่ไปอุบัติเกิดในอเวจีมหานครนี้มีปริมาณมากมาย จนแออัดยัดเยียด เบียดเสียดกันแน่น และต้องทนทุกข์ทรมานเป็นไปอยู่เช่นนี้ตราบนานเท่านาน จนกว่าสัตว์นั้นจะหมดวิบากเวรกรรม ที่ต้องมารับโทษทัณฑ์ในมหานครขุมนี้ ในบทเพลงดวงใจอเวจี นอกจากเนื้อหาบทเพลงจะกล่าวถึงนรกอเวจีแล้ว ชื่อเพลงก็ยิ่งผลิตซ้ำให้เห็นถึงคติความเชื่อเรื่องนรกขุมอเวจีด้วย ดังตัวอย่างเนื้อเพลง

“เอามันไปลงนรก ขุมอนันตริยกรรม

ผู้ใดทำแม่เจ็บช้ำ มันต้องรับกรรม ยาวนาน พันปี

คิดฆ่ามารดา ผู้กำเนิดกาย ต้องถูกไฟเผาเผา จนเป็นฐิติ

ช่างสมเพศ เปרטอเวจี ที่ไร้ดวงใจ”

(ดวงใจอเวจี: ถิ่น ภูไท พอดีมีวน)

ผู้ที่จะตกนรกขุม อเวจี ต้องกระทำอนันตริยกรรม หมายถึง กรรมหนักที่สุด (ครุกรรม) ฝ่ายบาปอกุศล ซึ่งให้ผลทันที มี 5 อย่าง คือ มาตุฆาต ฆ่ามารดา, ปิตุฆาต ฆ่าบิดา, อรหันตฆาต-ฆ่าพระอรหันต์, โลหิตุปบาท-ทำร้ายพระพุทธรูปเจ้าจนถึงพระโลหิตห้อ ขึ้นไป, สังฆเภท-ยุยงสงฆ์ให้แตกกัน ทำลายสงฆ์ด้วยกรรมแห่งอนันตริยกรรมทั้ง 5 ประการนี้ จัดเป็นกรรมหนักหรือครุกรรม ผู้ใดทำกรรมอนันตริกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้นั้นจะได้รับโทษทั้งทางโลกและทางธรรม โทษของทางโลกคือจะถูกผู้คนประณามและสาปแช่ง ส่วนโทษของ ทางธรรมคือจะถูกตรารหน้าว่าเป็นคนบาปหนักบาปหนาที่สุด ผู้ทำอนันตริกรรมจะต้องตกนรกลงไปยังขุมนรกที่ลึกที่สุดคือ มหาขุมนรกอเวจี ซึ่งอยู่ชั้นที่ 8 เป็นขุมนรกขุมใหญ่ที่มีการลงโทษหนักโดยไม่มีผ่อนผันหรือหยุดพักแต่ใด ๆ เลยตามที่ได้กล่าวแล้วแต่ต้น

จากบทเพลงอเวจีใจมีการผลิตซ้ำถึงชื่อ และ มูลเหตุแห่งการตกรกขุมนี้ คือ อเวจี ดังข้อความ “ช่างสมเพศ เปרטอเวจี ที่ไร่ดวงใจ” มูลเหตุที่ตกรกขุมนี้คือได้กระทำกรรมหนัก คือ ชำแม่บังเกิดเกล้า ของตน ผู้แต่งจึงวิพากษ์คนทำชั่วนี้ว่าเป็น เปרטในอเวจีที่ไม่มีหัวใจ ของความเป็นมนุษย์ ในแง่ของข้อมูลตามไตรภูมิพระร่วง เรียกสัตว์ที่ตกในนรกว่า “สัตว์นรก” ไม่ใช่ “เปרט” คงเป็นความเข้าใจคลาดเคลื่อนของผู้แต่งเพลง เพราะเปิร์ตเป็นอีกจำพวกหนึ่งของสัตว์ที่อยู่ในอบายภูมิ 4 นอกจากนั้น ผู้แต่งยังรู้จักศัพท์ทางพุทธศาสนา “อนันตริยกรรม” ซึ่งแปลไปแล้วข้างต้น นำมาช่วยเสริมการผลิตซ้ำเรื่องอเวจินรกให้เกิดความน่ากลัวที่ชัดเจน ยิ่งขึ้นด้วย

1.3.2 โลหลิมลสินรก

นอกจากนรกหลวง 8 ขุมแล้ว ตัวยบทไตรภูมิพระร่วง ยังกล่าวถึง นรกบ่าวถัดนั้นอัน (เป็น) คำรบ 15 ชื่อโลหลิมลสินรก ผูกคน อันทำชั่วด้วยเมียท่านกิติ แลผู้หญิงอันมีผิวแล้วแลทำชู้จากผัวตนกิติ คนผุ่่งนั้น ตายไปเกิดในนรกนั้น นรกนั้นมีป่าไม้จิวป่าหนึ่งหลายต้นนักแล ต้นจิวนั้น สูงได้ (แลต้น) แลโยชน์ แลหนามจิวนั้นเทียรยอมเหล็กแดงเป็นเปลวลุกอยู่ แลหนามจิวนั้นยาวได้ 16 นิ้วมือ เป็นเปลวไฟลุกอยู่บ่หอนจะรู้ดับสักคาบแล ในนรกนั้นเทียรยอมผู้หญิงผู้ชายหลาย แลคนผุ่่งนั้นเขาได้รักใคร่กันตั้งกล่าว มาดุกก่อนนั้นแล ลางคาบผู้หญิงอยู่บนปลายจิว ผู้ชายอยู่ภายต่ำ ผุ่่งยมบาล เขาก็เอาหอกดาบ หลาวแหลนอันคมเทียรยอมเหล็กแดงแทงตีนผู้ชายนั้น จำให้ขึ้นไปหาผู้หญิง (ว่า) ชู้ของสูอันอยู่บนปลายจิวโพ้น เร็ว ออย่าอยู่ แลผุ่่ง ผู้ชายนั้นทนเจ็บบมิได้จึงปีนขึ้นไปบนต้นจิวนั้น ครั้นว่าขึ้นไปไสร้หนามจิวนั้น บาดหัวตนเขาขาดทุกแห่ง แล้วเป็นเปลวไฟไหม้ตนเขา เขาอดบมิได้จึงบ้ายหัว ลงมา ผุ่่งยมบาลก็เอาหอกแทงซ้ำเล่า ร้องว่า สูเร่งขึ้นไปหาชู้ที่อยู่บน ปลายจิวโพ้น สูจะลงมาเยียใดเล่า เขาอดเจ็บบมิได้เขาเถียงยมบาลว่า ตุมิขึ้นไป เขาก็บมิขึ้นไป แลหนามจิวบาดทั่วทั้งตัวเขา เขาเจ็บปวดนักหนา

ตั้งใจเขาจะขาดตายแล เขากลับผู้ยมบาลเขาจึง (ปิ่น) ขึ้นไปถึงปลายจี่ว (นั่น) ครั้งจะใกล้ถึงผู้หญิงนั้นสไร ก็แลเห็นผู้หญิงนั้นกลับลงมาอยู่ภายตำแล้ว ยมบาลหมู่หนึ่งแทงตื่นผู้หญิงให้ขึ้นไปหาผู้ชายผู้เป็นชู้ (ว่า สูเรงขึ้นไปหาชู้) สู้อันอยู่บนปลายจี่วนั้นเล่า แล้วเมื่อเขาขึ้นเขาหลงหากันอยู่ฉนั้น เขาบมิได้พบกัน ยมบาลขับผู้หญิงผู้ชายจำให้ขึ้นให้หลงหากันดังนั้น หลายคาบหลายคราลำปากนักหนาแล (พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย ไตรภูมิถา, 2544, น. 37-38)

บทเพลงลูกทุ่งปัจจุบัน นอกจากจะผลิตซ้ำนรกอเวจีแล้ว นรกกีกชุมหนึ่งมักนิยมผลิตซ้ำ คือ โลหิมพลินรก หรือ นรกไม้จี่ว รายละเอียดของนรกกุ่มนี้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น บทเพลงที่กล่าวถึงนรกกุ่มนี้ มีดังนี้

เนื้อเพลงที่ 1

“แต่เธอคิดนอกใจฉฉ ฉื่อเธอสักรวัน ได้ปิ่นต้นจี่ว
ใครเลยจะรู้ เธอแอบเล่นชู้ ตอนผิวทำงาน แปรโมงเข้าเข้าราชการ
ก้มหน้าทำงานหาเลี้ยงครอบครัว พอลับตาไป เธอแอบพาใคร มาตีท้ายครัว”

(กึ่งกำทอง: ธันว ราศีธนู)

เนื้อเพลงกึ่งกำได้ทอง ไม่ได้กล่าวถึงชื่อนรกกโดยตรง แต่ใช้คำที่แสดงว่าเป็นโลหิมพลินรก คือ “ปิ่นต้นจี่ว” คติความเชื่อเรื่องการปิ่นต้นจี่วเป็นโลกทัศน์ของคนในสังคมไทย เป็นการรับรู้โดยทั่วไปว่า หากทำชั่วผิดศีลข้อ 3 คือ การประพฤดิผิดในกาม เมื่อตายไปจะต้องไปตกนรกกุ่มนี้ จากบทเพลงได้ผลิตซ้ำทั้งมูลเหตุของการตกนรกกต้นจี่ว “แต่เธอคิดนอกใจฉฉ” “เธอแอบเล่นชู้” “พอลับตาไป เธอแอบพาใคร มาตีท้ายครัว”

เนื้อเพลงที่ 2

“เมื่อตะกี้อย่างดี ๆ ยังเป็นคน ที่ยังพอมีสีลธรรม
ไม่ได้คิดเรื่องไม่ดีเรื่องไม่งาม จนกระทั่งเธอผ่านมา ก็เกิดอาการเป็นคนใจง่าย
ทันที ไม่กี่นาทีก็ยกใจให้เธอหมด เข้าไปถามว่าเธอนะว่างหรือเปล่า แต่เธอ
ตอบเบา ๆ ฉันก็รู้อนาคต ตกนรกแน่นอนงานนี้ อยู่ดี ๆ ไปรักคนมีเจ้าของ
ตกนรกแน่นอนรับรอง บังอาจไปมอง ไปเพื่อไปจินตนาการ ของของใคร
ของใครก็ห้วง ก็รู้แต่ ขอลุยต่อละกัน”

(ตกนรกแน่นอน แก๊งปากซอย: แซ่ม โโกไช่นายสน)

บทเพลงดังกล่าว เป็นเพียงแค่ซู้ทางใจ ที่ใจง่าย
แอบไปหลงรักคนมีเจ้าของ รู้ตัวว่าต้องตกนรกแน่นอน นรกขุมที่ว่านี้ถึงแม้
จะไม่ระบุงหรือให้รายละเอียดเหมือนเพลงแรก แต่ก็สามารถรับรู้ได้ว่าเป็นนรก
ขุมเดียวกัน คือ โลหิสิมพลินรก การผลิตซ้ำเรื่องการเล่นซู้แบบ “ฉันก็รู้อนาคต”
ว่าตอนนี้เป็นแค่ซู้ทางใจ แต่ในอนาคตคงพัฒนาเป็น “ซู้ทางกาย” แล้วก็ต้อง
ตกนรก ถึงจะรู้อนาคต แต่ก็ไม่หวาดหวั่น จากถ้อยคำดังกล่าวอาจตีความ
ได้ว่าคนในปัจจุบันอาจไม่เกรงกลัวโทษจากการประพฤติดมในข้อนี้หรือ
อาจจะไม่รู้เรื่องการลงทัณฑ์ทรมานจากการประพฤติดมในกาม ดังข้อความ
ถึงจะทราบจะทำซู้ “..แต่ขอลุยต่อละกัน”

การผลิตซ้ำเรื่องโลหิสิมพลินรกมีสองเพลง เนื้อเพลง
แรกกล่าวถึงเรื่องของคู่รัก ภรรยาที่นอกใจสามีผู้ถูกทำซู้เกิดความเจ็บแค้น
ผู้แต่งจึงผลิตซ้ำนรกขุมนี้ เพลงที่สองเป็นซู้ทางใจ ที่ทราบว่าอนาคตจะต้องตกนรก
ปรากฏการณ์การผลิตซ้ำเรื่องนี้มีนัยยะชวนให้ตีความว่าการประพฤติดม
ในกาม การเล่นซู้มีจำนวนมากในสังคมปัจจุบัน การผลิตซ้ำคติความเชื่อ
เรื่องนรกขุมนี้พร้อมมีถ้อยคำบอกถึงลักษณะของการลงโทษ เช่น การป็นตันนึ่ง
อีกนัยยะหนึ่งอาจเป็นการขู่หรือป้องกันมิให้คนทำดังกล่าว โดยใช้คติความเชื่อ
โบราณมาเป็นอุบายทำนองเขียนเสือให้วัวกลัว

2. บุคลากรในนรก

ขุมนรกต่าง ๆ ได้แก่ นรกหลวง นรกบัว และนรคน้อย ย่อมมีสัตว์นรกจำนวนมากที่ไปชดใช้กรรม ตามกรรมหนักกรรมเบา ภายในนั้นยังมีบุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ เช่น พิพากษาโทษ ถือบัญชีบุญ บัญชีบาป หรือทรมานสัตว์นรก เป็นต้น ในประเด็นเรื่องบุคลากรในนรกนี้ บทเพลงลูกทุ่งได้นำมาผลิตซ้ำเพื่อย้ำคติความเชื่อเรื่องนรก ดังนี้

2.1 พญายมราช

มหานรกขุมหนึ่ง ๆ มีประตูอยู่ 4 ประตู แต่ละประตูจะมียมราชเป็นประธานอยู่ 1 องค์ ดังนั้น มหานรก ขุมหนึ่งจึงมียมราช 4 องค์ มหานรกมี 8 ขุม จึงมียมราช 32 องค์ ไตรภูมิพระร่วงกล่าวถึงตำแหน่งพญายมราชพร้อมทั้งบทบาทหน้าที่ว่า “แลมีเมืองพระญายมราชนั้น ไหล่นักแล อ้อมรอบประตูนรก (นั้น) ทั้ง 4 ประตูนรก (ถ้วนทุกนรก) นั้นแล พระญายมราชนั้นทรงธรรมนักหนา พิจารณาถ้อยความอันใดใดแล บังคับโจทก์แลจำเลยนั้นด้วยสัตย์ชื่อ แลชอบธรรมทุกอันทุกเมื่อ ผู้ใดตาย ย่อมไปไหว้พระญายมราชก่อน พระญายมราชจึงถามผู้นั้น (ว่า) ยังมึงได้กระทำบุญกระทำบาปฉันใด แลมึงเร่งคำนี้จตุ แลมึงว่าโดยสัตย์โดยจริง” (พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย ไตรภูมิภิกษา, 2544, น. 24) ในบทเพลงลูกทุ่งกล่าวถึงพญายมราช ดังนี้

“มีชายกายแดง ทวงถามถึงกรรมทำไว้ในตอนที่เป็นมนุษย์
เจ้าเคยทำกรรมร้ายกับหญิงที่รักเจ้าที่สุด”

(ดวงใจเวจี: ถิ่น ภูไท พอดีม่วน)

บทเพลงอเวจีตอกย้ำการผลิตซ้ำความเชื่อชีวิตหลังความตายของคนไทย ที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อจากเรื่องไตรภูมิพระร่วงเกี่ยวกับตำแหน่งบทบาทหน้าที่ของพญายมราชดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ในบทเพลงไม่ได้บอกว่

เป็นพยานมราชโดยตรง กล่าวถึงแค่ “ชายกายแดง” แต่ก็สามารถทราบได้ว่า หมายถึงใคร เนื่องจากลักษณะของพระยมในคติไทย เป็นเทพบุรุษมีกายสีแดง ดั่งแสงแรกแห่งดวงอาทิตย์ (วิกิพีเดีย, 2563) นอกจากนั้นผู้แต่งเพลง ยังได้นำบทสนทนาซักถามของพยานมราชกับวิญญาณที่ตาย “ยังมีงี้ได้กระทำ บุญกระทำบาปฉนั้นใด แลมีงี้เร่งค้ำนึ่งดู แลมีงี้ว่าโดยสัจโดยจริง” มาผลิตซ้ำ ในเพลง “ทวงถามถึงกรรมทำไว้ ในตอนที่เป็นมมนุษย์ เจ้าเคยทำกรรมร้าย กับหญิงที่รักเจ้าที่สุด”

2.2 ยมบาล

ทหารของยมราช คือ นายนิรบาลหรือยมบาล ซึ่งมีใช้ สัตว์นรก แต่เป็นเหล่าเทวดาชั้นจาตุมหาราชที่มีชาติเป็นราक्षส ไตรภูมิพระร่วง กล่าวถึง ยมบาลว่า “แต่่นรกใหญ่อันนั้นหายยมบาลอยู่บมิได้ไสร้ (ไซ้) ที่ยมบาล (จะ) อยู่่นั้นแต่ฝูงนรกบ่าวแลนรกเล็กทั้งหลายหากมียมบาลอยู่ไสร้ แต่ฝูงนรก บ่าวมียมบาลอยู่ดั่งนั้นแล เรียกชื่อว่าอุสัทนรก ฝูง 4 อันเป็นมบาลดั่งนั้น เมื่ออยู่ (ใน) เมืองคนบาปเขาก็ได้ (กระ) ทำบุญเขาก็ได้ (กระ) ทำบ้าง เมื่อตาย ก็ไต่ไปเกิดในนรกนั้น 15 วัน แลมียมบาลฝูงอื่นมาฆ่าฟันฟุ้งแทงกว่าจะถ้วน 15 วันนั้น แล้วจึงคืนมาเป็นยมบาล 15 วัน เวียนไปเล่าเวียนมาเล่าดั่งนั้น หิงนานนัก เพราะว่ามีสืบบาปอันเขาได้กระทำนั้น” (พจนานุกรมศัพท์ วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย ไตรภูมิภิกษา, 2544, น. 23) การผลิตซ้ำเรื่องยมบาล ในบทเพลงลูกทุ่ง มีเนื้อความดังนี้

“ยมบาลเจ้าขา...ยมบาลเจ้าขา... คนดีดีชาติที่พึ่งพา

“วอนท่านยมเมตตา ช่วยโลกมนุษย์ที”

“ขอท่านยมพิพากษาให้ที ให้คุณความดีศักดิ์สิทธิ์

หมดความสงสัย”

(ยมบาลช่วยที: รัชนก ศรีโลพันธุ์)

บทเพลง “ยมบาลช่วยที” เป็นการผลิตซ้ำที่คลาดเคลื่อน ผิดฝาผิดตัว คติความเชื่อนี้ยังคงสืบสนอยู่ในสังคมไทย คนไทยมักเข้าใจว่า ยมบาลคือพญายม ที่มีหน้าที่พิพากษามนุษย์หลังจากตายไปแล้วว่าจะต้องตกนรกหรือขึ้นสวรรค์ตามบุญตามกรรมที่ทำไว้เมื่อคราวเป็นมนุษย์ แต่ข้อเท็จจริงตามคติความเชื่อ ยมบาลคือผู้ที่ทำหน้าที่ทรมานสัตว์นรกในนรกขุมต่าง ๆ จากเนื้อเพลงขอให้ยมบาลช่วยพิพากษาคนชั่วให้ได้รับผลกรรมชั่ว คนดีได้รับผลกรรมดี ทั้งชื่อเพลงและเนื้อเพลงเป็นการผลิตซ้ำที่คลาดเคลื่อนระหว่างยมบาลกับพญายม

นัยยะแห่งการผลิตซ้ำคติความเชื่อเรื่อง “นรก” ในเพลงลูกทุ่งปัจจุบัน

ตัวบทของคติความเชื่อเรื่องนรกในไตรภูมิพระร่วงที่ฝังอยู่ในจิตวิญญาณของพุทธศาสนิกชนนั้น และได้ สืบทอดมาถึงปัจจุบัน จนทำให้ผู้แต่งเพลงลูกทุ่งนำมาสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อผลิตซ้ำและตอกย้ำความเชื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัยผ่านมุมมองหรือโลกทัศน์ของผู้แต่ง ตัวบทของการผลิตซ้ำไม่ได้สื่อความหมายโดยตรงเพียงประการเดียว แต่ตัวบทได้เผยให้เห็นถึงความหมายที่ซ่อนเร้นระหว่างบรรทัดดังกล่าวมีนัยยะ ต่อไปนี้

1. การผลิตซ้ำมูลเหตุตกนรก ลักษณะนรก ชื่อนรก และบุคลากรในนรก

การผลิตซ้ำมูลเหตุของการตกนรก ที่สัมพันธ์กับชื่อนรกและการลงโทษที่สัมพันธ์กับมูลเหตุที่ตกนรก เป็นทัศนคติหรือโลกทัศน์ของผู้แต่งเพลงลูกทุ่ง ที่หยิบยกเหตุการณ์ของสังคมปัจจุบันเชื่อมโยงกับคติความเชื่อเรื่องนรก นำมาสร้างสรรค์เป็นบทเพลงสื่อความหมายว่า คนในสังคมปัจจุบันแม้จะมีความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแล้วก็ตาม แต่ความเป็นมนุษย์ก็ยังคงเหมือนเดิมคล้ายกับคนสมัยบรรพกาล คืออดุมไปด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลง อีกทั้งประพฤติกว้างว้าง วาจา และใจ ในลักษณะเดิม

ที่ยังคงเหมือนกัน เช่น เพลงอเวจีใจ เป็นการฆ่าแม่ซึ่งเป็นกรรมหนัก ก็จะต้องตกอเวจี หรือ เพลงกิ่งกำทอง ที่หญิงชายแอบเล่นซู้ก็จะตกโลหิตพลิ้นรัก ซึ่งนรกทั้งสองที่กล่าวเป็นนรกไฟที่มียมบาลคอยทรมานอย่างแสนสาหัส ด้วยวิธีการเฉพาะของความผิดในแต่ละขุมจนกว่าสัตว์นรกจะสิ้นกรรม ทั้งสองเพลงอาจเป็นตัวแทนของการประพาศตัวของสังคมที่ศีลธรรมเสื่อมถอย การผลิตซ้ำเรื่องนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมครอบครัวโดยตรง เป็นเรื่องใกล้ตัว และไม่ไกลเกินสัมผัสการรับรู้จากประสบการณ์ของผู้ฟัง

มูลเหตุการตกนรกทั้งสองประการนั้น ปรากฏอยู่ในข่าวของสื่อ กระแสหลักและสื่อออนไลน์ในปัจจุบัน สื่อก็พยายามประกอบสร้างข่าว เพื่อการผลิตซ้ำให้เห็นข้อเท็จจริงทางสังคมถึงการประพาศตัวและผลที่ได้รับ ทางโลกคือการดำเนินคดีตามกฎหมาย การผลิตซ้ำเรื่องนรกในบทเพลง เป็นการตอกย้ำข้อเท็จจริงของสังคม อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเตือนทางอ้อมว่า ไม่ควรประพาศตัวดังกล่าวโดยอ้างนรกตามคติความเชื่อโบราณมาเป็น อุปมาอุปไมยเพื่อให้เกิดความกลัว โดยหวังให้คนไม่ประพาศตัวดังกล่าว เพื่อยังผลให้สังคมเกิดความสงบสุข

2. การอ้อนวอนเรียกร้องความยุติธรรม

การผลิตซ้ำเรื่องบุคลากรในนรกของบทเพลงลูกทุ่ง ได้แก่ พญายมราช และยมบาล ที่กล่าวถึงโดยตรงแล้วการผลิตซ้ำดังกล่าวมีนัยยะของข้อเท็จจริงและน้ำเสียงอ้อนวอนและเรียกร้องความเป็นธรรม ดังเนื้อเพลง

“ยมบาลเจ้าขา...ยมบาลเจ้าขา... คนดีดีชาติที่พึ่งพา วอนท่านยม เมตตา ช่วยโลกมนุษย์ที่ โลกก้าวไกล ใจคนเสื่อมลง ศีลธรรมเคยยืนยง ยังถูกทำลาย คนดีดียังโดนทำร้าย จะหลบทางไหนให้ปลอดภัยสมัยนี้”

(ยมบาลช่วยที: รัชชก ศรีโลพันธุ์)

จากเนื้อเพลงข้างต้นมีนัยยะที่ซ่อนเร้นของการผลิตซ้ำในประเด็นเรื่องข้อเท็จทางสังคม กล่าวคือ ในสังคมยุคปัจจุบัน “โลกมนุษย์” มีความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการสื่อสารที่รวดเร็วทันสมัยในโลกยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคดิจิทัล แต่ความเจริญทางด้านวัตถุเหล่านั้นกลับทำให้จิตใจคนเสื่อมถอย ศีลธรรม ที่ติงามกลับถูกทำลายลง ดังข้อความ “โลกก้าวไกลใจคนเสื่อมลง” และ “ศีลธรรมเคยยืนยงยังถูกทำลาย” ทำให้ “คนดีที่ขาดที่พึ่งพา” “คนดีที่ยังโดนทำร้าย” คนผู้มีจำนวนมากและมีอำนาจและอิทธิพลทำร้ายคนดี จึงทำให้คนดีขาดหลักที่พึ่งที่ยุติธรรม จึงทำให้เกิดการอ่อนวอนและเรียกร้องความเป็นธรรม ดังเนื้อเพลง

“ยมบาลเจ้าขา...ยมบาลเจ้าขา... คนดีที่ขาดที่พึ่งพา วอนท่านยมเมตตา ช่วยโลกมนุษย์ที คนไม่กลัวบาปความชั่วเกลื่อนเมือง คนเลวรุ่งเรืองข่มเหงคนดี ขอท่านยมพิพากษาให้ที ให้คุณความดีศักดิ์สิทธิ์ หมดความสงสัย”

(ยมบาลช่วยที: รัชนก ศรีโลพันธุ์)

เนื้อเพลงข้างต้นน้ำเสียงมีนัยยะที่ซ่อนเร้นของการผลิตซ้ำแห่งการอ่อนวอนเรียกร้องความยุติธรรม ในเมื่อโลกมนุษย์ขาดหลักที่พึ่งที่ยุติธรรม สังคมมีแต่คนชั่วและความชั่วร้าย ดังข้อความ “คนไม่กลัวบาปความชั่วเกลื่อนเมือง คนเลวรุ่งเรืองข่มเหงคนดี” ผู้แต่งจึงหาทางออกจากผู้ที่ทรงธรรมในยมโลก โดยการอ่อนวอนขอความเมตตาด้วยถ้อยคำและน้ำเสียงเชิงขอร้องให้เห็นใจและช่วยเหลือคนดี เช่น “ยมบาลเจ้าขา...ยมบาลเจ้าขา” และ “วอนท่านยมเมตตา ช่วยโลกมนุษย์ที” โดยขอให้ท่านพิพากษาหรือตัดสินให้คนชั่วได้รับผลกรรมที่ทำต่อคนดี การผลิตซ้ำในเรื่องพยานมราชพิพากษาบุญกรรมดังกล่าว ยังคงเป็นโลกทัศน์ที่ผู้แต่งและคนในสังคมยังยึดมั่นเชื่อถืออย่างไม่ต้องสงสัยถึงความศักดิ์สิทธิ์ ดังข้อความ “ขอท่านยมพิพากษาให้ที ให้คุณความดีศักดิ์สิทธิ์ หมดความสงสัย”

3. การใช้กฎแห่งกรรมแทนกฎหมายสังคม

การผลิตซ้ำคติความเชื่อเรื่องนรกในประเด็นการพิพากษาความดีความชั่วของพญายมราช ส่องนัยยะทางสังคมไทยว่า ถึงแม้จะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย มีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายหลักในการควบคุมสังคมให้เกิดความสงบสุข มีตัวบทกฎหมายในการบังคับใช้สำหรับผู้ที่ทำผิด แต่ในบางครั้งคนที่ประพฤติชั่วผิดกฎหมายก็ไม่ได้รับโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ ผู้แต่งและคนในสังคมยังคงยึดและตอกย้ำคติความเชื่อว่า คนชั่วอาจจะสามารถหลบหลีกกฎหมายของสังคมได้แต่ไม่สามารถหนี “กฎแห่งกรรม” ได้พ้น ดังเนื้อเพลง

“ดินแดนนี้ คือที่ใด โอบล้อมด้วยไฟที่ร้อนรน
ที่ซึ่งไร้กฎหมาย คุ่มคน ต้องยอมทนทุกทรมาน”

(ดวงใจเวจี: ถิ่น ภูไท พอดีม่วน)

และ

“เธอซึ่งใจร้ายเธอทำได้ยังไง ชายก็ย่อยที่ไหน มาเล่นซู้กลางวัน
สวรรค์มีตา ฟ้าก็มีหัวอก เปิดประตูรก รับคนเลวทั้งสอง”

(กิ่งก่าทอง: ธันวา ราศีธนู)

เหตุผลของการผลิตซ้ำเรื่อง นรก เพื่อเป็นการเรียกร้องการลงโทษที่ในโลกความจริงกฎหมายไม่สามารถลงโทษคนจำพวกนี้ได้ เช่น ทำร้ายพ่อแม่ ต้องตอกเวจีโดยกฎแห่งกรรมที่ไม่ใช่กฎหมายในโลกมนุษย์เป็นตัวลงโทษ “ที่ซึ่งไร้กฎหมาย คุ่มคน ต้องยอมทนทุกทรมาน” ส่วนเพลงกิ่งก่าได้ทองเป็นการประพฤติชั่วในกาม คือ การเล่นซู้ ในโลกแห่งความจริงกฎหมายไม่สามารถเข้าไปจัดการให้ผู้ที่เล่นซู้กันได้รับโทษ หากไม่มีโจทก์ฟ้องร้องหรือประจักษ์พยานที่แน่นอน การผลิตซ้ำเรื่อง “นรก” จึงเป็นการเรียกร้องการลงโทษโดยใช้กฎแห่งกรรมแทนกฎหมายสังคม การทำชั่วย่อมได้รับ

การลงโทษ ตั้งเนื้อเพลง “เปิดประตูนรก รับคนเลวทั้งสอง” โดยยกขุนนรกตามคติความเชื่อซึ่งฝังรากอยู่ในโลกทัศน์ของคนในสังคมไทย คือ “โลหสิมพลินรก” ที่ส่งผ่านสืบทอดมาเป็นเครื่องมือการลงโทษตามกฎหมายแห่งกรรม การผลิตซ้ำข้างต้นยังคงส่งผลต่อจิตใจและอาจช่วยเยียวยาผู้ประสบชะตากรรมดังกล่าวที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงชะตาชีวิตได้ โดยยอมรับกรรมแล้วปล่อยให้ผู้กระทำชั่วนั้นได้รับกรรมในโลกหลังความตาย

สรุป

กวีในสมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์ รวมถึงนักเขียนนิยายร่วมสมัย ยังคงได้รับอิทธิพลความเชื่อเรื่องนรกจากเรื่องไตรภูมิพระร่วง สมัยสุโขทัย และมีการผลิตซ้ำเนื้อหาเรื่องนรกในงานของตนสืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับเพลงลูกทุ่งในปัจจุบันที่เป็นตัวแทนวรรณกรรมแห่งยุคสมัยของประชาชนคนไทย ที่ยังคงผลิตซ้ำและสะท้อนให้เห็นคุณค่าของคติความเชื่อเรื่อง “นรก” จากไตรภูมิพระร่วง การไหลเวียนของคติความเชื่อนี้ในสังคมไทย แสดงให้เห็นว่าตัวบทใดที่มีการผลิตซ้ำมากที่สุดหรืออ้างถึงมากที่สุด เป็นตัวบทที่มีคุณค่าและมีเสน่ห์ สามารถนำมาตีความ วิเคราะห์สร้างสรรค์งานศิลปะได้หลากหลาย ทำให้งานมีคุณค่าและน่าสนใจ ตัวบทนั้นจึงสามารถมีชีวิตยืนยาวที่สุด พร้อมทั้งยึดครองพื้นที่ทางวัฒนธรรมได้มากที่สุด ดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์การผลิตซ้ำเรื่อง “นรก” ในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- คณะศรีทธากองบุญธรรมวิหาร ธรรมสถานมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2550). *แผนภูมิไตรภูมิ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ และชุมสาย สุวรรณชมภู. (2554). *วรรณคดีมรดกสำหรับครู* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฏพล ยะปะตัง และสุรพล เนสุสินธุ์. (2562, มกราคม - มิถุนายน). รูปแบบการสร้างสรรคัลายพินในเพลงลูกทุ่งอีสานของ เรวัตน์ สายันเกษะ (หนู่ม ภูไท). *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 11(1), 258-285.
- ทับทิม ชัยชนะ และคณะ. (2559, กรกฎาคม-ธันวาคม). บทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัยทับทิม. *พินเนศวร์สาร*. 12(2), 53-62.
- เบญจวรรณ ชยางกูร ณ ออยุธยา. (2559, มกราคม - มิถุนายน). แนวทางการอธิบายเรื่องนรกและสวรรค์ในพุทธศาสนาสำหรับคนรุ่นใหม่. *วารสารพุทธมคค์*. 1(1), 43-53.
- พรพรรณ ธารานูมาศ. (2532). *วรรณคดีที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: บำรุงสาส์น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2544). *พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย ไตรภูมิภคา*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิกิพีเดีย. (2563). *พระยม*. สืบค้น 1 มีนาคม 2564. จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>
- สำนักงานกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2544). *หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน วรรณคดีวิจักษ์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (2560). *เพลงลูกทุ่ง*. สืบค้น 19 มิถุนายน 2564. จาก <https://www.saranukromthai.or.th>
- เอี่ยม อามาตย์มุลตรี. (2560). กลวิธีทางภาษา: การสื่อความทางเพศในเพลงลูกทุ่งอีสาน. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเ็ด*. 6(2), 196-205.